

۱۳۶۹۴۷۶
شماره ۱۳

حقوق تخلفات اداری

(مصادیق تخلفات اداری)

الیف:
سید شمس‌الهدی
مهرگان

مجمع علمی و فرهنگی مجلس

www.ketab.ir

عنوان قراردادی	: ایران. قوانین و احکام
عنوان و نام پدیدآور	: حقوق تخلفات اداری (مصادیق تخلفات اداری) / ساعد شهسوار.
مشخصات نشر	: تهران: مجد، ۱۳۹۴.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۱۹۳-۵۱۸-۳
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
موضوع	: تخلفات اداری -- ایران
موضوع	: حقوق اداری -- ایران
شناسه افزوده	: شهسوار، ساعد، گردآورنده
رده بندی کنگره	: پ ۱۳۹۴ / ۲۸ / ۴۵۱۴ / KMH۴۵۱۴
رده بندی دیویی	: ۳۴۵/۵۵۰-۲۳۲
شماره کتابشناسی ملی	: ۴۰۳۵۴۸۶

مرکز: کثیر کامل یا قسمتی از کتاب بدون اجازه پدیدآورنده، یا ناشر خلاف قانون، شرع و اخلاق است.
 موارد تخلف را به دفتر مرکزی «مجد» گزارش فرمایید.

مجموعه تخلفات اداری (مصادیق تخلفات اداری)

تألیف: ساعد شهسوار

نشریات مجد

چاپ اول: ۱۳۹۴ تعداد: ۵۰۰ نسخه

حق چاپ محفوظ است. حصر «مجد» است.

دفتر مرکزی:

تهران، میدان انقلاب، تقاطع خیابان رحید نظ و ۱۲ فروردین پلاک ۱۰۸

تلفن و دورنگار: ۶۶۴۹۵۰۳۴ - ۶۶۴۹۵۰۲۲ - ۶۶۴۹۶۳۳۸۶

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۱۹۳-۵۱۸-۳

ISBN: 978-600-193-518-3

شعبه فروردین: خیابان ۱۲ فروردین، مقابل تعزیرات، پلاک ۲۸۳، طبقه دو، تلفن: ۶۶۴۹۰۹۹۸

شعبه اردیبهشت: خیابان اردیبهشت (منیری جاوید)، تقاطع شهدای ژاندارمری، پلاک ۵، تلفن: ۶۶۴۸۶۸۷۴

www.majdlaw.ir

E-mail: majdlaw92@gmail.com

سیستم اشتراک پذیری «مجد»:

ارسال پیامک حاوی نام و نام خانوادگی، وشغل (در صورت تمایل) به شماره ۰۲۱۶۶۶۹۰۹۹۸ فصلنامه حقوقی مجد با ارائه مقالات اساتید مبرز حقوق کشور بطور منظم منتشر می شود.

فهرست مطالب

۱۵	پیش‌گفتار
۱۷	مقدمه
۲۱	مبحث نخست: مفهوم
۲۳	گفتار نخست: تعریف و مبنای تخلف اداری
۲۵	بند نخست: تعریف تخلف اداری
۲۷	بند دوم: مبنای وضع مقررات انضباطی
	بند سوم: حصری یا تمثیلی بودن بندهای ۳۸ گانه ماده ۸ قانون
۲۸	رسیدگی به تخلفات اداری
۳۰	گفتار دوم: مقایسه تخلف اداری با مفاهیم مشابه
۳۰	بند نخست: ارتباط تخلف اداری با اداره
۳۱	بند دوم: مقایسه تخلف اداری با جرم
۴۳	مبحث دوم: مصادیق تخلفات اداری فاقد وصف جزایی
۴۵	گفتار نخست: اعمال و رفتار حرف شئون شغلی یا اداری
۴۵	بند نخست: بررسی مفهوم واژه «اعمال و رفتار»
۴۷	بند دوم: بررسی مفهوم واژه «شان»
۴۸	بند سوم: بررسی مفهوم واژه «شغلی و اداری»
۵۱	بند چهارم: از دست دادن شرایط عمومی یا اختصاصی شغل
۵۳	بند پنجم: زمان و مکان انجام تخلف
۵۴	بند ششم: مصادیق اعمال و رفتار خلاف شئون شغلی یا اداری
۵۷	گفتار دوم: نقض قوانین و مقررات مربوط
۵۷	بند نخست: تعریف قانون و مقررات
۵۹	بند دوم: انواع قوانین و مقررات
۶۳	بند سوم: «مربوط بودن» قوانین و مقررات
۶۴	بند چهارم: نقض قانون و ارتکاب جرم
	بند پنجم: نحوه استناد به بند ۲ در آرای هیأت‌های رسیدگی به
۶۵	تخلفات اداری
۶۵	بند ششم: مجازات نقض قوانین و مقررات
	گفتار سوم: ایجاد نارضایتی در ارباب رجوع یا انجام ندادن یا تأخیر در انجام
۶۷	امور قانونی آن‌ها بدون دلیل

- بند نخست: تعریف ارباب رجوع ۶۷
- بند دوم: موضوع تخلف ۶۸
- بند سوم: دلایل ارتکاب تخلف ایجاد نارضایتی در ارباب رجوع یا انجام ندادن یا تأخیر در انجام امور قانونی آنها بدون دلیل ۷۰
- بند چهارم: سنجش میزان رضایت‌مندی ارباب رجوع ۷۱
- بند پنجم: زمان بندی مناسب برای انجام کارها ۷۲
- بند ششم: ضوابط تشخیص تخلف ۷۲
- بند هفتم: رویه هیأت‌ها در رسیدگی به تخلف ۷۳
- گفتار چهارم: ترک خدمت در خلال ساعات موظف اداری و تعطیل خدمت در اوقات اداری ۷۵
- بند نخست: مفهوم ترک خدمت ۷۵
- بند سوم: مفهوم تعطیل خدمت ۷۶
- بند چهارم: تفاوت ترک خدمت، تعطیل خدمت و غیبت ۷۶
- بند پنجم: ترک خدمت در غیر ساعات اداری ۷۷
- بند پنجم: تکرار تخلف ترک خدمت ۷۸
- بند ششم: رویه هیأت‌ها ۷۹
- گفتار پنجم: تکرار در تأخیر ورود به محل خدمت یا تکرار خروج از آن بدون کسب مجوز ۸۰
- بند نخست: آیین‌نامه مربوط به حضور و غیاب کارکنان دولت ۸۰
- بند دوم: تأخیر در ورود به محل خدمت ۸۲
- بند سوم: تعجیل در خروج از محل خدمت ۸۳
- بند چهارم: تفاوت ترک خدمت و تعجیل در خروج ۸۳
- بند پنجم: موارد موجه بودن تأخیر در ورود و تعجیل در خروج ۸۴
- گفتار ششم: سرپیچی از اجرای دستورهای مقام‌های بالاتر در مورد وظایف اداری ۸۷
- بند نخست: اصل سلسله مراتب اداری ۸۷
- بند دوم: سابقه قانونی اطاعت از مافوق در حقوق ایران ۸۹
- بند سوم: سرپیچی از اجرای دستور به عنوان تخلف اداری ۹۷
- بند چهارم: رویه هیأت‌ها ۱۰۰
- گفتار هفتم: کم‌کاری یا سهل‌انگاری در انجام وظایف محول شده ۱۰۱
- بند نخست: تعاریف ۱۰۱
- بند دوم: مجازات کم‌کاری یا سهل‌انگاری در انجام وظایف محول شده ۱۰۲

گفتار هشتم: داشتن شغل دولتی دیگر به استثنای سمت‌های آموزشی و

- تحقیقاتی ۱۱۱
- بند نخست: تعاریف ۱۱۱
- بند دوم: جمع دو شغل دولتی و خصوصی ۱۱۳
- گفتار نهم: غیبت غیرموجه به صورت متناوب یا متوالی ۱۲۱
- بند نخست: تعریف غیبت غیرموجه ۱۲۱
- بند دوم: غیبت به علت زندانی شدن ۱۲۴
- بند سوم: غیبت متناوب و متوالی ۱۲۶
- بند چهارم: مجازات اداری غیبت از سوی مدیران ۱۲۶
- بند پنجم: اشتغال به کار کارمندان غایب ۱۲۸
- بند ششم: طول اعلام غیبت غیرموجه ۱۲۹
- بند هفتم: رسیدگی به غیبت در هیأت‌های رسیدگی به تخلفات اداری ۱۲۹
- گفتار دهم: عضویت در یکی از فرقه‌های ضاله که از نظر اسلام مردود شناخته شده‌اند ۱۳۱
- بند نخست: مفهوم عضویت ۱۳۱
- بند دوم: اثبات عضویت ۱۳۲
- بند سوم: مفهوم فرقه ۱۳۳
- بند چهارم: فرقه‌های ضاله از نظر اسلام ۱۳۴
- بند پنجم: رویه هیأت‌ها در رسیدگی به تخلفات منوع بند ۳۴ ۱۳۷
- گفتار یازدهم: عضویت در تشکیلات فراماسونری ۱۳۸
- بند نخست: تاریخچه تشکیل فراماسونری ۱۳۸
- بند دوم: نقش فراماسون‌ها در تحولات جهانی ۱۴۰
- بند سوم: فراماسونری در ایران ۱۴۰
- بند چهارم: نمادهای فراماسونری ۱۴۲

مبحث سوم: مصادیق تخلفات اداری واجد وصف جزایی ۱۴۵

- گفتار اول: ایراد تهمت و افترا، هتک حیثیت ۱۴۷
- بند نخست: تعاریف ۱۴۷
- بند دوم: متون قانونی مربوط به بند ۴ ۱۴۸
- نخست: موادی از قانون مجازات اسلامی ۱۴۹
- بند دوم: تفاوت جرم توهین و افترا با تخلف اداری موضوع بند ۴ ۱۵۵
- بند سوم: فروض مختلف ارتکاب تخلف مذکور در بند ۴ ۱۵۷

- بند پنجم: مجازات ایراد تهمت و افتراء، هتک حرمت ۱۵۸
- گفتار دوم: اخاذی ۱۵۹
- بند نخست: تعریف اخاذی ۱۵۹
- بند دوم: جرم اخاذی ۱۵۹
- بند سوم: اخاذی با اسلحه ۱۶۶
- بند چهارم: موادی از قانون نحوه مجازات اشخاصی که در امور سمعی و بصری فعالیت‌های غیرمجاز می‌نمایند مصوب ۱۳۸۶/۱۰/۱۶ ۱۶۷
- بند پنجم: اخاذی به عنوان تخلف اداری ۱۶۷
- گفتار سوم: اختلاس ۱۶۹
- بند نخست: تعریف ۱۶۹
- بند دوم: ارکان سه‌گانه جرم اختلاس ۱۷۰
- بند سوم: فایده اختلاس و تصرف غیرقانونی ۱۷۶
- بند چهارم: تفاوت اختلاس و خیانت در امانت ۱۷۷
- بند پنجم: مجازات جرم اختلاس ۱۷۸
- بند ششم: افساس به عنوان تخلف اداری ۱۷۹
- گفتار چهارم: تبعیض یا اعمال سبب یا روابط غیر اداری در اجرای قوانین و مقررات نسبت به اشخاص ۱۸۲
- بند نخست: مفهوم تبعیض ۱۸۳
- بند دوم: مفهوم غرض ۱۸۳
- بند سوم: مفهوم روابط غیر اداری ۱۸۵
- بند چهارم: ارتباط بند ۳۰ و بند ۷ ماده ۸ قانون رسیدگی به تخلفات اداری ۱۸۵
- بند پنجم: رویه هیأت‌ها ۱۸۵
- گفتار پنجم: تسامح در حفظ اموال و اسناد و وجوه دولتی، ایراد نسبت به اموال دولتی ۱۸۷
- بند نخست: مفهوم واژگان ۱۸۷
- بند دوم: تسامح در حفظ اموال، اسناد و وجوه دولتی ۱۹۲
- بند سوم: ایراد خسارت به اموال دولتی ۱۹۴
- بند چهارم: نمونه‌ای از آرای هیأت‌های رسیدگی به تخلفات اداری ۱۹۵
- بند پنجم: جرم تضييع اموال و وجوه دولتی ۱۹۶
- گفتار ششم: افشای اسرار و اسناد محرمانه اداری ۱۹۷
- بند نخست: تعریف واژگان ۱۹۷
- بند دوم: افشای سِر به عنوان تخلف اداری ۱۹۸

۲۰۰	بند سوم: جرم افشای اسرار
۲۰۳	گفتار هفتم: ارتباط و تماس غیرمجاز با اتباع بیگانه
۲۰۴	بند نخست: تعریف واژگان
۲۰۶	بند دوم: حقیقی یا حقوقی بودن تبعه بیگانه
۲۰۷	بند سوم: شناخت اتباع بیگانه
	بند چهارم: رویه هیأت‌ها در رسیدگی به تخلف ارتباط و تماس
۲۰۸	غیرمجاز با اتباع بیگانه
۲۰۸	بند پنجم: ارتباط کارکنان دولت با اتباع خارجی در حدود مقررات
۲۱۰	بند ششم: جرم ارتباط با اتباع بیگانه
	فصل هشتم: سهل‌انگاری رؤسا و مدیران در ندادن گزارش تخلفات
۲۱۲	کارمندان تحت امر
۲۱۲	بند نخست: اهمیت الزام مدیران به گزارش تخلف
۲۱۲	بند دوم: تعاریف
۲۱۴	بند سوم: تخلفاتی که باید گزارش شود
۲۱۹	بند چهارم: تخلفات باید به چه کسی گزارش شود
۲۲۰	گفتار نهم: ارائه گواهی یا گزارش نادر واقع در امور اداری
۲۲۰	بند نخست: تعاریف
۲۲۲	بند دوم: مقام صالح برای صدور گواهی
۲۲۲	بند سوم: خلاف واقع بودن گزارش مدیران
	گفتار دهم: گرفتن وجوهی غیر از آنچه در قوانین و مقررات تعیین شده یا
۲۲۴	اخذ هرگونه مالی که در عرف رشوه‌خواری تلقی می‌شود
	بند نخست: گرفتن وجوهی غیر از آنچه در قوانین و مقررات تعیین
۲۲۴	شده
۲۲۷	بند دوم: اخذ هرگونه مالی که در عرف رشوه‌خواری تلقی می‌شود
	گفتار یازدهم: تسلیم مدارک به اشخاصی که حق دریافت آن را ندارند یا
۲۳۸	خودداری از تسلیم مدارک به اشخاصی که حق دریافت آن را دارند
۲۳۸	بند نخست: تعاریف
۲۴۰	بند دوم: صلاحیت تسلیم و دریافت مدارک
۲۴۱	بند سوم: تخلف دریافت کننده غیرمجاز
۲۴۲	بند چهارم: خودداری از تسلیم مدارک به افراد مجاز
۲۴۳	بند پنجم: رویه هیأت‌ها در رسیدگی به تخلف موضوع بند ۱۸
۲۴۴	گفتار دوازدهم: رعایت نکردن حجاب اسلامی
۲۴۴	بند نخست: اهمیت رعایت حجاب اسلامی

- ۲۴۵ بند دوم: ضوابط پوشش اسلامی برای زنان
- ۲۴۶ بند سوم: ضوابط پوشش اسلامی برای مردان
- ۲۴۷ بند چهارم: رعایت نکردن حجاب اسلامی به عنوان تخلف اداری
- ۲۴۹ بند پنجم: جرم عدم رعایت حجاب اسلامی
- ۲۵۲ گفتار سیزدهم: رعایت نکردن شئون و شعایر اسلامی
- ۲۵۲ بند نخست: تعاریف
- ۲۵۷ بند دوم: تخلف اداری عدم رعایت شئون و شعایر اسلامی
- ۲۵۸ بند سوم: جرم عدم رعایت شئون اسلامی
- ۲۶۰ جمع بندی
- گفتار چهاردهم: اختفا، نگهداری، حمل، توزیع و خرید و فروش مواد مخدر،
- ۲۶۱ استعمال یا اعتیاد به مواد مخدر
- ۲۶۱ بند نخست: تعاریف
- ۲۶۳ بند دوم: رویه‌ها در رسیدگی به تخلفات موضوع بند ۲۲ و ۲۳
- ۲۶۵ بند سوم: جرائم مربوط به مواد مخدر
- گفتار پانزدهم: سر نوت استفاده غیر مجاز از شئون یا موقعیت شغلی و
- ۲۶۶ امکانات و اموال دولتی، سوء استفاده از مقام و موقعیت اداری
- ۲۶۶ بند نخست: تعاریف
- ۲۶۸ بند دوم: امکانات دولتی
- ۲۶۹ بند سوم: اموال دولتی
- ۲۶۹ بند چهارم: استفاده غیرمجاز از شئون شغلی
- ۲۶۹ بند پنجم: استفاده غیرمجاز از موقعیت شغلی
- ۲۷۰ بند ششم: استفاده غیرمجاز از امکانات دولتی
- ۲۷۰ بند هفتم: استفاده غیرمجاز از اموال دولتی
- ۲۷۱ بند هشتم: سوء استفاده از مقام اداری
- ۲۷۱ بند نهم: سوء استفاده از موقعیت اداری
- ۲۷۲ بند دهم: جرم سوء استفاده از مقام
- گفتار شانزدهم: جعل یا مخدوش نمودن و دست بردن در اسناد و اوراق
- ۲۷۳ رسمی یا دولتی
- ۲۷۳ بند نخست: تعاریف
- ۲۷۸ بند دوم: تخلف اداری جعل اسناد
- ۲۷۸ بند سوم: تفاوت جرم جعل با تخلف اداری جعل
- ۲۸۰ جمع بندی

	گفتار هفدهم: دست بردن در سؤالات، اوراق، مدارک و دفاتر امتحانی، افشای سؤالات امتحانی یا تعویض آن‌ها، دادن نمره یا امتیاز، برخلاف ضوابط	۲۸۱
۲۸۱	بند نخست: تعاریف	۲۸۱
۲۸۴	بند دوم: قلمرو شمول بند ۲۷ و ۲۸	۲۸۴
۲۸۵	بند سوم: رویه هیأت‌ها در رسیدگی به تخلف در آزمون‌ها گفتار هجدهم: توقیف، اختفا، بازرسی یا باز کردن پاکت‌ها و محمولات پستری یا معدوم کردن آن‌ها و استراق سمع بدون مجوز قانونی	۲۸۵
۲۸۶	بند نخست: توقیف پاکت‌ها و محمولات پستی	۲۸۶
۲۸۹	بند دوم: اختفای پاکت‌ها و محمولات پستی	۲۸۹
۲۸۹	بند سوم: بازرسی پاکت‌ها و محمولات پستی	۲۸۹
۲۹۰	بند چهارم: باز کردن پاکت‌ها و محمولات پستی	۲۹۰
۲۹۰	بند پنجم: معدوم کردن پاکت‌ها و محمولات پستی	۲۹۰
۲۹۰	بند ششم: استراق سمع بدون مجوز قانونی	۲۹۰
۲۹۱	بند هفتم: جرم توقیف مراسلات گفتار نوزدهم: کارشکنی و شامه پستی؛ وادار ساختن یا تحریک دیگران به کارشکنی یا کم‌کاری و ایراد خرابی، سئوال دولتی و اعمال فشارهای فردی برای تحصیل مقاصد غیر قانونی	۲۹۱
۲۹۴	بند نخست: تعریف واژگان	۲۹۴
۲۹۷	بند دوم: ایرادات نحوه نگارش بند ۳۲ گفتار بیستم: شرکت در تحصن، اعتصاب و تظاهرات غیرقانونی، یا تحریک به برپایی تحصن، اعتصاب و تظاهرات غیرقانونی و اعمال فشارهای گروهی برای تحصیل مقاصد غیر قانونی	۲۹۷
۳۰۰	بند نخست: تعریف واژگان	۳۰۰
۳۰۳	بند دوم: تظاهرات	۳۰۳
۳۰۴	بند سوم: شرایط تحقق تخلف اداری بند ۳۳ گفتار بیست و یکم: همکاری با ساواک منحل به عنوان مأمور یا منبع خبری و داشتن فعالیت یا دادن گزارش ضد مردمی	۳۰۴
۳۰۸	بند نخست: روند تشکیل ساواک	۳۰۸
۳۰۹	بند دوم: وضعیت کارکنان ساواک پس از انقلاب اسلامی	۳۰۹
۳۱۰	بند سوم: تخلف اداری مذکور در بند ۳۵	۳۱۰
۳۱۱		۳۱۱

گفتار بیست و دوم: عضویت در سازمان‌هایی که مرام‌نامه یا اساس‌نامه آن‌ها مبتنی بر نفی ادیان الهی است یا طرفداری و فعالیت به نفع آن‌ها.

- عضویت در گروه‌های محارب یا طرفداری و فعالیت به نفع آن‌ها ۳۱۴
 بند نخست: تعاریف ۳۱۴
 بند دوم: رویه هیأت‌ها ۳۱۹

قوانین و آیین‌نامه‌های مرتبط با تخلفات اداری ۳۲۱

- قانون رسیدگی به تخلفات اداری ۳۲۳
 تبیین نامه اجرائی قانون رسیدگی به تخلفات اداری مصوب ۱۳۷۳/۷/۲۷
 هیأت وزیران با اصلاحات بعدی ۳۳۴
 قانون مجازات اعمال نفوذ برخلاف حق و مقررات قانونی مصوب ۲۹ آذر ماه ۱۳۱۵ ۳۴۴
 قانون مجازات تالی در معاملات دولتی ۳۴۵
 قانون مجازات انتشار و افشای اسناد محرمانه و سری دولتی ۳۴۶
 قانون مجازات انجمنی والات امتحانی ۳۴۸
 لایحه قانونی مربوط به ارزی و ایجاد محیط مساعد برای رشد نهادهای انقلاب در وزارتخانه‌ها دانشگاه‌ها و بانکها و مؤسسات و شرکتهای دولتی مصوب ۱۳۱۸/۲/۱۱ ۳۴۸
 لایحه قانونی الحاقی به لایحه قانونی مربوط به پاکسازی و ایجاد محیط مساعد برای رشد نهادهای انقلاب در وزارتخانه‌ها و بانک‌ها و مؤسسات و شرکتهای دولتی مصوب ۱۳۱۶/۷/۱۱ شورای انقلاب جمهوری اسلامی ایران ۳۴۹
 قانون بازسازی نیروی انسانی وزارتخانه‌ها و مؤسسات دولتی وابسته به دولت ۳۵۰
 قانون ارتقاء سلامت نظام اداری و مقابله با فساد ۳۶۵
 آیین‌نامه اجرایی تبصره ۴ ماده ۶ قانون ارتقاء سلامت نظام اداری و مقابله با فساد ۳۸۰
 برنامه ارتقای سلامت نظام اداری و مقابله با فساد ۳۸۵
 آیین‌نامه پیشگیری و مقابله نظام مند و پایدار با مفساد اقتصادی در قوه مجریه ۳۹۰
 آیین‌نامه اجرایی ماده (۲۶) قانون ارتقای سلامت نظام اداری و مقابله با فساد ۳۹۳

فهرست مطالب □ ۱۳

آیین‌نامه پیشگیری و مبارزه با رشوه در دستگاه‌های اجرایی تاریخ:	۱۳۸۳/۱۲/۲۲
۳۹۵	
قانون ممنوعیت اخذ پورسانت در معاملات خارجی مصوب ۱۳۷۲/۴/۲۷	۴۰۲
قانون رسیدگی به تخلفات و جرایم در آزمون‌های سراسری مصوب	
۴۰۳	۱۳۸۴/۷/۶
۴۰۷	
آیین‌نامه اموال دولتی ۱۳۷۲/۴/۲۷	
قانون اصلاح موادی از قانون تشکیل سازمان بازرسی کل کشور مصوب	
۴۱۷	۱۳۸۷/۴/۱۷
۱۳۶۰ و اصلاحیه آن مصوب ۱۳۷۵ مصوب ۱۳۸۷/۴/۱۷	
حکومت تشکیلاتی، استخدامی، مالی و انضباطی وزارت امور خارجه	
۴۱۷	
مصوب ۱۳۵۲/۳/۷ کمیسیونهای پارلمانی مجلسین	
۴۲۱	
قانون اساسنامه، مراتب رسیدگی به شکایات قانون برگزاری مناقصات	
۴۲۳	
مصادیق ماده ۸ قانون رسیدگی به تخلفات اداری در قوانین	
۴۸۳	
فهرست منابع	

پیش‌گفتار

حقوق چیزی جز ایجاد حق و تکلیف نیست، ایجاد حد و مرز است، ایجاد نظم و انتظام در روابط اجتماعی است. هر فردی نمی‌تواند هرگونه بخواهد عمل کند چرا که عمل وی در برخورد با قالب‌های موجود در جامعه به هرج و مرج و بی‌عدالتی می‌انجامد. این امر در سازمان‌ها، دستگاه‌ها، وزارتخانه‌ها، موسسات دولتی و شرکت‌های دولتی فرد را در قالب مسئولیت‌ها، انتظامی می‌نمایاند. چرا که لازمه زندگی اجتماعی وجود نظم و قانون است. اگرچه مسئولیت انتظامی در دستگاه‌ها قدمتی به عمر دستگاه اداری دارد، اما قانون رسیدگی به تخلفات اداری و مقررات مربوط به آن جوان بوده و سه دهه از عمر آن نمی‌گذرد. مع الوصف، شاخه‌های مختلف تکنولوژی و فناوری اطلاعات گاه باعث این تردید می‌شود که تخلفات اداری حد آید در ماده (۸) قانون رسیدگی به تخلفات اداری، نیازمندی دستگاه‌ها را مرتفع نمی‌کند و شایسته بازنگری است.

در این اثر سعی شده است نقایص مرجع در قانون نیز مرعی نظر قرار گیرد و در صورت اراده دولت و مجلس در بازنگری قانون، داده ملحوظ نظر طراحان قرار گیرد. این کتاب می‌تواند به عنوان یک مرجع در آرایش سطح آگاهی اعضای هیأت‌های رسیدگی به تخلفات اداری و تمامی کارمندان دستگاه‌های اداری که به نوعی ملتزم به رعایت قوانین مربوطه می‌باشند مؤثر افتد.

سال‌ها حضور در دستگاه‌های دولتی متعدد و تعامل با طیف وسیعی از کارمندان در هیأت‌های رسیدگی به تخلفات اداری و عدم آگاهی این قشر سرسبز در دوم از عناوین قانون تخلفات، نگارنده را بر آن داشت تا به تبیین و تشریح مصادیق تخلفات اداری با رویکرد علمی - کاربردی بپردازد چرا که اعتقاد دارد آموزش و روشن‌گرایی در کاهش تخلفات در دستگاه‌های اداری نقش مؤثر و چشم‌گیری خواهد داشت.

به رغم گذشت قریب به سه دهه از تصویب قانون حاکم بر تخلفات اداری و پیشینه آن و کثرت جامعه هدف، متأسفانه متخصصین و اهل فن در حوزه حقوق اداری کمتر در این خصوص قلم زده‌اند و همانند سایر حوزه‌های علمی - کاربردی که مغفول مانده، مورد توجه و اعتنا واقع نشده است که امید است این اثر بتواند در رفع خلاء مذکور مؤثر افتد.

از تمامی عزیزانی که اینجانب را در دستیابی به این هدف یاری رساندند به خصوص آقایان؛ دکتر عباس میرشکاری و حامد هوشیاران که با علاقه‌مندی و تلاش خود به جهت همکاری مؤثرشان در تألیف این کتاب کمک و یاری رساندند کمال تشکر را دارم. پیشاپیش از اهل نظر و قلم در این حوزه که با پیشنهادات و انتقاداتشان موجبات ارتقای کیفی این اثر را در چاپ‌های بعدی فراهم می‌نمایند نهایت تشکر و امتنان را دارم.^۱

ساعد شهسوار

www.ketab.ir

مقدمه

قبل از انقلاب اسلامی، دادگاه‌های اداری به تخلفات ارتكابی کارکنان دولت رسیدگی می‌کردند. پس از پیروزی انقلاب اسلامی، برای تحقق بخشیدن به آرمان‌های انقلاب، تحول اساسی و همه‌جانبه در نظام اداری موجود، امری واجب و ضروری می‌نمود. در مرحله اول، در بعد نیروی انسانی، مستلزم تصفیه و پاک‌سازی عناصر وابسته به رژیم سابق از نظام اداری بود. از این رو، در تاریخ ۱۳۵۸/۶/۷ «قانون پاک‌سازی» جهت اجرا در وزارت‌خانه‌ها، دستگاه‌ها، بانک‌ها، مؤسسات و شرکت‌های دولتی، به تصویب شورای عالی انقلاب فرهنگی رسید. این قانون تا تاریخ ۱۳۵۹/۶/۶ قابل اجرا بوده است. به دلیل عدم توفیق کامل قانون پاک‌سازی، یک سال پس از انقضای مدت اعتبار قانون مذکور، قانون کامل‌تری با عنوان «قانون بازسازی نیروی انسانی وزارت‌خانه‌ها، و مؤسسات دولتی وابسته به دولت» در تاریخ ۱۳۶۰/۷/۱ به تصویب مجلس شورای اسلامی رسید. مدت اعتبار این قانون، دو سال تعیین شد. پس از آن‌جا که پس از انقضای اعتبار قانون بازسازی نیروی انسانی وزارت‌خانه‌ها، و مؤسسات دولتی وابسته به دولت، هنوز هم مواردی وجود داشت که رسیدگی نشده بود و یا به دلیل انقضای اعتبار قانون، در حال رسیدگی با اختلاف مانده بود از یک سو، و صرف‌نظر از هدف، و موضوع قانون پاک‌سازی و قانون بازسازی از سوی دیگر، اصولاً هر زمان امکان ارتكاب تخلف توسط کارکنان دستگاه‌های دولتی وجود دارد. لازم است با این تخلفات برخورد مناسب شود. لذا وجود مقرراتی در زمینه‌ی نحوه برخورد با تخلفات اداری ضروری بود.

پس از انقضای اعتبار قانون بازسازی، «قانون هیأت‌های رسیدگی به تخلفات اداری» در تاریخ ۱۳۶۲/۱۲/۹ به تصویب مجلس شورای اسلامی رسید. قانون مذکور چند سال به صورت آزمایشی اجراء شد و با اصلاحاتی تا تاریخ ۱۳۷۰/۱۲/۲۵ قابل اجرا بوده و بعداً اجراء آن تا شهریور ۱۳۷۲ تمدید شد.

با توجه به تجارب حاصله از اجراء قوانین یاد شده، قانون فعلی «رسیدگی به تخلفات اداری» به صورت دائمی در تاریخ ۱۳۷۲/۹/۷ به تصویب مجلس شورای اسلامی رسید و آیین‌نامه‌ی اجراء آن نیز در تاریخ ۱۳۷۳/۷/۲۷، پس از یک دوره‌ی اجراء شش‌ماهه، به تصویب هیأت وزیران رسید.

از ویژگی‌های قانون اخیر می‌توان به احصای مصادیق تخلفات اداری، مجازات‌های متناسب (یا به تعبیر دقیق‌تر، تنبیهات اداری) برای هر دسته از تخلفات، تعیین مراجع صالح برای رسیدگی و تشریفات و مقررات آیین رسیدگی، حقوق دفاعی کارمند و نیز تدارک سازوکارهای اعتراضی به احکام صادره نام برد. در ماده‌ی ۸ این قانون، انواع تخلفات اداری (که تا مرحله‌ی صدور رأی قطعی، به آن اتهام می‌گویند) توسط قانون‌گذار احصا گردیده است و در ماده‌ی ۹ همین قانون، تنبیهات اداری متناسب در نظر گرفته شده است. مهم‌ترین عامل تخلف از قوانین، عدم آگاهی به آن است و در صورت ایجاد فضای آموزشی مناسب و روشن کردن آثار قانونی مسئولیت‌ها، در کاهش تخلفات مؤثر است و این باور حاصل حضور بیش از دو دهه‌ی نگارنده در سمت‌های کارشناسی واحدهای حقوقی در نگاه‌های اجرایی است.

به همین بهانه در به منظور تحقق هدف پیش گفته، ماده‌ی (۸) قانون رسیدگی به تخلفات اداری مورد تبیین و تشریح قرار گرفته است.

در کتاب حاضر، مهم‌ترین مفاهیم مرتبط با هر یک از تخلفات اداری مذکور در ماده‌ی هشت قانون پیش گفته در آیین رسیدگی رویه‌های اداری، قضایی و قوانین مرتبط، مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است و به ناچار، برخی از مفاهیم پایه‌ای حقوق اداری نیز مورد بررسی قرار گرفت.

گمان نمی‌رود، ضرورت این تجزیه و تحلیل آکادمیک، با توجه به گستردگی شمول قانون و موضوعات مبتلابه آن، محل تردید باشد. بر اساس ماده ۱۸ این قانون، کلیه وزارتخانه‌ها، سازمان‌ها، مؤسسات و شرکت‌های عمومی، شرکت‌های ملی نفت و گاز و پتروشیمی و شهرداری‌ها و بانک‌ها و مؤسسات و شرکت‌های دولتی که شمول قانون بر آنها مستلزم ذکر نام است و مؤسساتی که تمام یا قسمتی از رده آنها از بودجه عمومی تأمین می‌شود و نیز کارکنان مجلس شورای اسلامی و نهادهای انقلاب اسلامی مشمول مقررات این قانون هستند. لذا اهمیت و کاربرد این پژوهش در بسیاری از بخش‌های سازمان اداری مسلم است و می‌تواند برای کلیه‌ی کارمندان و مدیران بخش عمومی و مراجع رسیدگی به تخلفات اداری اثربخش باشد.

هدف از این پژوهش، ترسیم موضوعات ماهوی تخلفات اداری در نظم حقوقی کنونی با تکیه بر ماده‌ی هشت قانون رسیدگی به تخلفات اداری و پیوند و پیوستار آن با سایر قوانین انتظامی و کیفری بوده است. لذا از یک سو تلاش شده است تا همه‌ی بندهای سی و هشت گانه‌ی قانون مذکور مورد واکاوی قرار گیرد و پیچیدگی‌ها و ظرایف حقوقی آن به زبانی ساده و قابل فهم برای تابعان نظام حقوق اداری، بازنمایی شود و از سوی دیگر

تلاش شده است تا حتی الامکان، با حفظ انسجام منطقی و ترتیب مطالب، سیاق آشفته‌ی قانون‌نویسی در ماده‌ی اخیر، سهلالوصول گردد.

از دیگر ویژگی‌های این کتاب، توجه به تخلفات اداری از زاویه‌ی هم‌پوشانی آن‌ها با برخی جرم‌انگاری‌های موضوع قوانین کیفری است که نظام مسئولیت اداری و جزایی را به ارزیابی و سنجش می‌گیرد و آخرین تحولات قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲ را در مقایسه با قانون قدیم، در حدود موضوعات این پژوهش، یعنی تخلفات اداری، تبیین می‌کند.

و در نهایت سعی شده است تا رویه‌های قضایی حاکم، - تا آن‌جا که دسترسی به آن‌ها ممکن بوده است - در تفسیر و تجزیه و تحلیل بندهای ماده‌ی اخیرالذکر به کار گرفته شود و حتی الامکان از طرح مناقشات نظری خودداری و تفسیر و نظریه‌ی غالب و رویه‌های جاری مدّ نظر قرار گیرد تا اسردرگمی مخاطب پرهیز شود. لذا در عین تلاش برای حفظ استانداردهای علمی در عتاد، بدی مطالب و شیوه‌ی ارجاعات، ادبیات و رسوم نگارشی آشنا به ذهن بدنه‌ی نظام اداری نیز پیش‌بینی شده است تا بلکه حاصل کار، مقبول اهل نظر و گره‌گشای نظام اداری کشور باشد.